श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

श्रीभगवद्यामुनमुनिभिः अनुगृहीतं

॥ श्रीस्तोत्ररत्नम् ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

॥ श्रीस्तोत्ररत्नम् ॥

श्रीमान् वेङ्कटनाथार्यः कवितार्किककेसरी ।
वेदान्ताचार्यवर्यो मे सन्निधत्तां सदा हृदि ॥

स्वादयन्निह सर्वेषां त्रय्यन्तार्थं सुदुर्ग्रहम् ।
स्तोत्रयामास योगीन्द्रः तं वन्दे यामुनाह्वयम् ॥

यत्पदाम्भोरुहध्यानविध्वस्ताशेषकल्मषः ।
वस्तुतामुपयातोऽहं यामुनेयं नमामि तम् ॥

नमो नमो यामुनाय यामुनाय नमो नमः ।
नमो नमो यामुनाय यामुनाय नमो नमः ॥

नमोऽचिन्त्याद्भुताक्लिष्टज्ञानवैराग्यराशये ।
नाथाय मुनयेऽगाधभगवद्भक्तिसिन्धवे ॥ 1 ॥

तस्मै नमो मधुजिदङ्घ्रिसरोजतत्त्व -
ज्ञानानुरागमहिमातिशयान्तसीम्ने ।
नाथाय नाथमुनयेऽत्र परत्र चापि
नित्यं यदीयचरणौ शरणं मदीयम् ॥ 2 ॥

भूयो नमोऽपरिमिताच्युतभक्तितत्त्व -
ज्ञानामृताब्धिपरिवाहशुभैर्वचोभिः ।
लोकेऽवतीर्णपरमार्थसमग्रभक्ति -
योगाय नाथमुनये यमिनां वराय ॥ 3 ॥

तत्त्वेन यश्चिदचिदीश्वरतत्स्वभाव -
भोगापवर्गतदुपायगतीरुदारः।
संदर्शयन् निरमिमीत पुराणरत्नं
तस्मै नमो मुनिवराय पराशराय॥ 4॥

माता पिता युवतयस्तनया विभूतिः
सर्वं यदेव नियमेन मदन्वयानाम्।
आद्यस्य नः कुलपतेर्वकुलाभिरामं
श्रीमत् तदङ्घ्रियुगळं प्रणमामि मूर्ध्ना॥ 5॥

यन्मूर्ध्नि मे श्रुतिशिरस्सु च भाति यस्मिन्
अस्मन्मनोरथपथः सकलः समेति।
स्तोष्यामि नः कुलधनं कुलदैवतं तत्
पादारविन्दमरविन्दविलोचनस्य॥ 6॥

तत्त्वेन यस्य महिमार्णवशीकराणुः
शक्यो न मातुमपि शर्वपितामहाद्यैः।
कर्तुं तदीयमहिमस्तुतिमुद्यताय
मह्यं नमोऽस्तु कवये निरपत्रपाय॥ 7॥

यद्वा श्रमावधि यथामति वाऽप्यशक्तः
स्तौम्येवमेव खलु तेऽपि सदा स्तुवन्तः।
वेदाश्चतुर्मुखमुखाश्च महार्णवान्तः
को मज्जतोरणुकुलाचलयोर्विशेषः॥ 8॥

किं चैष शक्त्यतिशयेन न तेऽनुकम्प्यः
स्तोताऽपि तु स्तुतिकृतेन परिश्रमेण।
तत्र श्रमस्तु सुलभो मम मन्दबुद्धेः
इत्युद्यमोऽयमुचितो मम चाब्जनेत्र॥ 9॥

नावेक्षसे यदि ततो भुवनान्यमूनि
नालं प्रभो भवितुमेव कुतः प्रवृत्तिः।
एवं निसर्गसुहृदि त्वयि सर्वजन्तोः
स्वामिन् न चित्रमिदमाश्रितवत्सलत्वम्॥ **10** ॥

स्वाभाविकानवधिकातिशयेशितृत्वं
नारायण त्वयि न मृष्यति वैदिकः कः।
ब्रह्मा शिवः शतमखः परमः स्वराडि -
त्येतेऽपि यस्य महिमार्णवविप्रुषस्ते॥ **11** ॥

कः श्रीः श्रियः परमसत्त्वसमाश्रयः कः
कः पुण्डरीकनयनः पुरुषोत्तमः कः।
कस्यायुतायुतशतैककलांशकांशे
विश्वं विचित्रचिदचित्प्रविभागवृत्तम्॥ **12** ॥

वेदापहारगुरुपातकदैत्यपीडा -
द्यापद्विमोचनमहिष्ठफलप्रदानैः।
कोऽन्यः प्रजापशुपती परिपाति कस्य
पादोदकेन स शिवः स्वशिरोधृतेन॥ **13** ॥

कस्योदरे हरविरिञ्चिमुखः प्रपञ्चः
को रक्षतीममजनिष्ट च कस्य नाभेः।
क्रान्त्वा निगीर्य पुनरुद्गिरति त्वदन्यः
कः केन वैष परवानिति शक्यशङ्कः॥ **14** ॥

त्वां शीलरूपचरितैः परमप्रकृष्ट -
सत्त्वेन सात्त्विकतया प्रबलैश्च शास्त्रैः।
प्रख्यातदैवपरमार्थविदां मतैश्च
नैवासुरप्रकृतयः प्रभवन्ति बोद्धुम्॥ **15** ॥

उल्लङ्घिततत्रिविधसीमसमातिशायि -
    संभावनं तव परिब्रढिमस्वभावम्।
मायाबलेन भवताऽपि निगूह्यमानं
    पश्यन्ति केचिदनिशं त्वदनन्यभावाः ॥ **16** ॥

यदण्डमण्डान्तरगोचरं च यत्
    दशोत्तराण्यावरणानि यानि च।
गुणाः प्रधानं पुरुषः परं पदं
    परात्परं ब्रह्म च ते विभूतयः ॥ **17** ॥

वशी वदान्यो गुणवान् ऋजुः शुचिः
    मृदुर्दयालुर्मधुरः स्थिरः समः।
कृती कृतज्ञस्त्वमसि स्वभावतः
    समस्तकल्याणगुणामृतोदधिः ॥ **18** ॥

उपर्युपर्यब्जभुवोऽपि पूरुषान्
    प्रकल्प्य ते ये शतमित्यनुक्रमात्।
गिरस्त्वदेकैकगुणावधीप्सया
    सदा स्थिता नोद्यमतोऽतिशेरते ॥ **19** ॥

त्वदाश्रितानां जगदुद्भवस्थिति -
    प्रणाशसंसारविमोचनादयः।
भवन्ति लीला विधयश्च वैदिकाः
    त्वदीयगम्भीरमनोऽनुसारिणः ॥ **20** ॥

नमो नमो वाङ्मनसातिभूमये
    नमो नमो वाङ्मनसैकभूमये।
नमो नमोऽनन्तमहाविभूतये
    नमो नमोऽनन्तदयैकसिन्धवे ॥ **21** ॥

न धर्मनिष्ठोऽस्मि न चात्मवेदी
    न भक्तिमान् त्वच्चरणारविन्दे।
अकिञ्चनोऽनन्यगतिः शरण्य
    त्वत्पादमूलं शरणं प्रपद्ये ॥ 22 ॥

न निन्दितं कर्म तदस्ति लोके
    सहस्रशो यन्न मया व्यधायि।
सोऽहं विपाकावसरे मुकुन्द
    क्रन्दामि संप्रत्यगतिस्तवाग्रे ॥ 23 ॥

निमज्जतोऽनन्त भवार्णवान्तः
    चिराय मे कूलमिवासि लब्धः।
त्वयाऽपि लब्धं भगवन्निदानीम्
    अनुत्तमं पात्रमिदं दयायाः ॥ 24 ॥

अभूतपूर्वं मम भावि किं वा
    सर्वं सहे मे सहजं हि दुःखम्।
किं तु त्वदग्रे शरणागतानां
    पराभवो नाथ न तेऽनुरूपः ॥ 25 ॥

निरासकस्यापि न तावदुत्सहे
    महेश हातुं तव पादपङ्कजम्।
रुषा निरस्तोऽपि शिशुः स्तनन्धयः
    न जातु मातुश्चरणौ जिहासति ॥ 26 ॥

तवामृतस्यन्दिनि पादपङ्कजे
    निवेशितात्मा कथमन्यदिच्छति।
स्थितेऽरविन्दे मकरन्दनिर्भरे
    मधुव्रतो नेक्षुरकं हि वीक्षते ॥ 27 ॥

त्वदङ्घ्रिमुद्दिश्य कदाऽपि केनचित्
यथा तथा वाऽपि सकृत् कृतोऽञ्जलिः।
तदैव मुष्णात्यशुभान्यशेषतः
शुभानि पुष्णाति न जातु हीयते ॥ 28 ॥

उदीर्णसंसारदवाशुशुक्षणिं
क्षणेन निर्वाप्य परां च निर्वृतिम्।
प्रयच्छति त्वच्चरणारुणाम्बुज -
द्वयानुरागामृतसिन्धुशीकरः ॥ 29 ॥

विलासविक्रान्तपरावरालयं
नमस्यदार्तिक्षपणे कृतक्षणम्।
धनं मदीयं तव पादपङ्कजं
कदा नु साक्षात्करवाणि चक्षुषा ॥ 30 ॥

कदा पुनः शङ्खरथाङ्गकल्पक -
ध्वजारविन्दाङ्कुशवज्रलाञ्छनम्।
त्रिविक्रम त्वच्चरणाम्बुजद्वयं
मदीयमूर्धानमलङ्करिष्यति ॥ 31 ॥

विराजमानोज्ज्वलपीतवाससं
स्मितातसीसूनसमामलच्छविम्।
निमग्ननाभिं तनुमध्यमुन्नतं
विशालवक्षः स्थलशोभिलक्षणम् ॥ 32 ॥

चकासतं ज्याकिणकर्कशैः शुभैः
चतुर्भिराजानुविलम्बिभिर्भुजैः।
प्रियावतंसोत्पलकर्णभूषण -
श्लथालकाबन्धविमर्दशंसिभिः ॥ 33 ॥

उदग्रपीनांसविलम्बिकुण्डला -
लकावलीबन्धुरकम्बुकन्धरम्।
मुखश्रिया न्यक्कृतपूर्णनिर्मला -
मृतांशुबिम्बाम्बुरुहोज्ज्वलश्रियम्॥ 34॥

प्रबुद्धमुग्धाम्बुजचारुलोचनं
सविभ्रमभ्रूलतमुज्ज्वलाधरम्।
शुचिस्मितं कोमलगण्डमुन्नसं
ललाटपर्यन्तविलम्बितालकम्॥ 35॥

स्फुरत्किरीटाङ्गदहारकण्ठिका -
मणीन्द्रकाञ्चीगुणनूपुरादिभिः।
रथाङ्गशङ्खासिगदाधनुर्वरैः
लसत्तुलस्या वनमालयोज्ज्वलम्॥ 36॥

चकर्थ यस्या भवनं भुजान्तरं
तव प्रियं धाम यदीयजन्मभूः।
जगत् समस्तं यदपाङ्गसंश्रयं
यदर्थमम्भोधिरमन्थ्यबन्धि च॥ 37॥

स्ववैश्वरूप्येण सदाऽनुभूतया -
ऽप्यपूर्ववद्विस्मयमादधानया।
गुणेन रूपेण विलासचेष्टितैः
सदा तवैवोचितया तव श्रिया॥ 38॥

तया सहासीनमनन्तभोगिनि
प्रकृष्टविज्ञानबलैकधामनि।
फणामणिव्रातमयूखमण्डल -
प्रकाशमानोदरदिव्यधामनि॥ 39॥

निवासशय्यासनपादुकांशुको -
    पधानवर्षातपवारणादिभिः।
शरीरभेदैस्तव शेषतां गतैः
    यथोचितं शेष इतीरिते जनैः॥ **40** ॥

दासः सखा वाहनमासनं ध्वजः
    यस्ते वितानं व्यजनं त्रयीमयः।
उपस्थितं तेन पुरो गरुत्मता
    त्वदङ्घ्रिसंमर्दकिणाङ्कशोभिना॥ **41** ॥

त्वदीयभुक्तोज्झितशेषभोजिना
    त्वया निसृष्टात्मभरेण यद्यथा।
प्रियेण सेनापतिना न्यवेदि तत्
    तथाऽनुजानन्तमुदारवीक्षणैः॥ **42** ॥

हताखिलक्लेशमलैः स्वभावतः
    त्वदानुकूल्यैकरसैस्तवोचितैः।
गृहीततत्तत्परिचारसाधनैः
    निषेव्यमाणं सचिवैर्यथोचितम्॥ **43** ॥

अपूर्वनानारसभावनिर्भर -
    प्रबुद्धया मुग्धविदग्धलीलया।
क्षणाणुवत् क्षिप्तपरादिकालया
    प्रहर्षयन्तं महिषीं महाभुजम्॥ **44** ॥

अचिन्त्यदिव्याद्भुतनित्ययौवन -
    स्वभावलावण्यमयामृतोदधिम्।
श्रियः श्रियं भक्तजनैकजीवितं
    समर्थमापत्सखमर्थिकल्पकम्॥ **45** ॥

भवन्तमेवानुचरन् निरन्तरं
प्रशान्तनिश्शेषमनोरथान्तरः।
कदाऽहमैकान्तिकनित्यकिङ्करः
प्रहर्षयिष्यामि सनाथजीवितः॥ **46** ॥

धिगशुचिमविनीतं निर्दयं मामलज्जं
परमपुरुष योऽहं योगिवर्याग्रगण्यैः।
विधिशिवसनकाद्यैर्ध्यातुमत्यन्तदूरं
तव परिजनभावं कामये कामवृत्तः॥ **47** ॥

अपराधसहस्रभाजनं
पतितं भीमभवार्णवोदरे।
अगतिं शरणागतं हरे
कृपया केवलमात्मसात् कुरु॥ **48** ॥

अविवेकघनान्धदिङ्मुखे
बहुधा सन्ततदुःखवर्षिणि।
भगवन् भवदुर्दिने पथः
स्खलितं मामवलोकयाच्युत॥ **49** ॥

न मृषा परमार्थमेव मे
शृणु विज्ञापनमेकमग्रतः।
यदि मे न दयिष्यसे ततः
दयनीयस्तव नाथ दुर्लभः॥ **50** ॥

तदहं त्वदृते न नाथवान्
मदृते त्वं दयनीयवान् न च।
विधिनिर्मितमेतमन्वयं
भगवन् पालय मा स्म जीहपः॥ **51** ॥

वपुरादिषु योऽपि कोऽपि वा
    गुणतोऽसानि यथा तथाविधः।
तदयं तव पादपद्मयोः
    अहमद्यैव मया समर्पितः॥ **52** ॥

मम नाथ यदस्ति योऽस्म्यहं
    सकलं तद्धि तवैव माधव।
नियतस्वमिति प्रबुद्धधीः
    अथवा किं नु समर्पयामि ते॥ **53** ॥

अवबोधितवानिमां यथा
    मयि नित्यां भवदीयतां स्वयम्।
कृपयैवमनन्यभोग्यतां
    भगवन् भक्तिमपि प्रयच्छ मे॥ **54** ॥

तव दास्यसुखैकसङ्गिनां
    भवनेष्वस्त्वपि कीटजन्म मे।
इतरावसथेषु मास्म भूत्
    अपि मे जन्म चतुर्मुखात्मना॥ **55** ॥

सकृत् त्वदाकारविलोकनाशया
    तृणीकृतानुत्तमभुक्तिमुक्तिभिः।
महात्मभिर्मामवलोक्यतां नय
    क्षणेऽपि ते यद्विरहोऽतिदुःसहः॥ **56** ॥

न देहं न प्राणान् न च सुखमशेषाभिलषितं
    न चात्मानं नान्यत् किमपि तव शेषत्वविभवात्।
बहिर्भूतं नाथ क्षणमपि सहे यातु शतधा
    विनाशं तत् सत्यं मधुमथन विज्ञापनमिदम्॥ **57** ॥

दुरन्तस्यानादेरपरिहरणीयस्य महतः
निहीनाचारोऽहं नृपशुरशुभस्यास्पदमपि।
दयासिन्धो बन्धो निरवधिकवात्सल्यजलधे
तव स्मारं स्मारं गुणगणमितीच्छामि गतभीः॥ **58**॥

अनिच्छन्नप्येवं यदि पुनरितीच्छन्निव रज -
स्तमश्छन्नश्छद्मस्तुतिवचनभङ्गीमरचयम्।
तथाऽपीत्थंरूपं वचनमवलम्ब्यापि कृपया
त्वमेवैवंभूतं धरणिधर मे शिक्षय मनः॥ **59**॥

पिता त्वं माता त्वं दयिततनयस्त्वं प्रियसुहृत्
त्वमेव त्वं मित्रं गुरुरसि गतिश्चासि जगताम्।
त्वदीयस्त्वद्भृत्यस्तव परिजनस्त्वद्गतिरहं
प्रपन्नश्चैवं सत्यहमपि तवैवास्मि हि भरः॥ **60**॥

जनित्वाऽहं वंशे महति जगति ख्यातयशसां
शुचीनां युक्तानां गुणपुरुषतत्त्वस्थितिविदाम्।
निसर्गादेव त्वच्चरणकमलैकान्तमनसाम्
अधोऽधः पापात्मा शरणद निमज्जामि तमसि॥ **61**॥

अमर्यादः क्षुद्रश्चलमतिरसूयाप्रसवभूः
कृतघ्नो दुर्मानी स्मरपरवशो वञ्चनपरः।
नृशंसः पापिष्ठः कथमहमितो दुःखजलधेः
अपारादुत्तीर्णस्तव परिचरेयं चरणयोः॥ **62**॥

रघुवर यदभूस्त्वं तादृशो वायसस्य
प्रणत इति दयालुर्यच्च चैद्यस्य कृष्ण।
प्रतिभवमपराद्धुर्मुग्ध सायुज्यदोऽभूः
वद किमपदमागस्तस्य तेऽस्ति क्षमायाः॥ **63**॥

ननु प्रपन्नः सकृदेव नाथ
    तवाहमस्मीति च याचमानः।
तवानुकम्प्यः स्मरतः प्रतिज्ञां
    मदेकवर्जं किमिदं व्रतं ते॥ **64**॥

अकृत्रिमत्वच्चरणारविन्द -
    प्रेमप्रकर्षावधिमात्मवन्तम्।
पितामहं नाथमुनिं विलोक्य
    प्रसीद मद्वृत्तमचिन्तयित्वा॥ **65**॥

॥ इति श्रीस्तोत्ररत्नं समाप्तम्॥

कवितार्किकसिंहाय कल्याणगुणशालिने।
श्रीमते वेङ्कटेशाय वेदान्तगुरवे नमः॥